
ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN – POLONIA

VOL. XXIII, 25

SECTIO EE

2005

Instytut Nauk Rolniczych w Zamościu, Akademia Rolnicza w Lublinie

KRYSTYNA CHMIEL, DOROTA SOBCZUK, ANNA GAJEWSKA

*Porównanie wartości użytkowej populacji koni
czystej krwi arabskiej w różnych ośrodkach hodowlanych
w latach 1988–1997*

A Comparison of Utility Value of Purebred Arabian Horses Raised in Different
Breeding Centers in the Years 1988–1997

Powstające w różnych okresach stadniny koni czystej krwi arabskiej dysponowały materiałem zarodowym o różnej wartości użytkowej. W zależności od przyjętego kierunku – wyścigowego bądź pokazowego – używały też reproduktorów przekazujących określone cechy. Na przykład SK Kurozwęki w pierwszych latach istnienia preferowała kierunek wyścigowy, który potem zarzuciła, podczas gdy populacja koni SK Michałów utrzymywana jest raczej w typie pokazowym [5, 7, 8]. W zależności od okresu prowadzenia badań w polskich stadninach zarysowały się różne tendencje, choć generalnie program hodowli koni czystej krwi arabskiej kładzie nacisk zarówno na dzielność, jak urodę polskich arabów [9], tym bardziej że stwierdzone zostały powiązania wyników wyścigowych prób dzielności z innymi cechami fizjologicznymi koni arabskich [4, 5, 6, 12]. W ostatnich latach odnotowano dynamiczny rozwój i znaczną poprawę jakości populacji koni czystej krwi, pozostającej w rękach coraz liczniejszych prywatnych hodowców, którzy wygrywają gonitwy klasyczne i czempionaty młodzieżowe [5, 9]. Celowa zatem staje się aktualizacja badań dotyczących wartości użytkowej koni w stadninach skarbu państwa oraz w sektorze prywatnym w ciągu dziesięciolecia 1988–1997, aby stwierdzić, jak zmiany gospodarcze i ustrojowe, zachodzące w tym okresie, odbiły się na średnich wskaźnikach użytkowości wyścigowej koni z poszczególnych ośrodków hodowlanych oraz na rozkładzie ich wartości.

MATERIAŁ I METODY

Badaniami objęto 1370 koni czystej krwi arabskiej wpisanych do PASB [10], hodowli SK Białka, Janów Podlaski, Kurozwęki, Michałów oraz właścicieli prywatnych, poddawanych wyścigowym próbom dzielności na polskim torze w latach 1988–1997 [1]. Sporządzono dla nich indeksy wartości użytkowej metodą Budzyńskiego i Chmiel [2, 3]. Do porównań użyto współczynnika powodzenia (Wp), obliczając średnie wartości tego wskaźnika na konia hodowli porównywanych podmiotów oraz procentowe udziały koni słabych ($Wp = 0,00$), przeciętnych (Wp od 0,01 do 0,99), dzielnych (Wp od 1,00 do 2,99), bardzo dzielnych i wybitnych ($Wp \geq 3,00$) w każdej z badanych populacji. Istotność różnic między wyliczonymi średnimi zbadano metodą wielokrotnego testu rozstępu Duncana [11].

OMÓWIENIE WYNIKÓW

Stwierdzono, że w badanym okresie najwięcej, bo aż 10,12%, koni słabych, czyli kończących karierę wyścigową bez zajęcia płatnego miejsca ($Wp = 0,00$), pochodziło z SK Janów Podlaski. W rozbiciu na płeć najwięcej (5,95%) klaczy o zerowym współczynniku powodzenia pochodziło z SK Kurozwęki. Ze stadniny tej pochodziło również najmniej (1,98%) koni bardzo dzielnych i wybitnych, czyli o Wp wynoszącym co najmniej 3,00. Dowodzi to, że w ostatnim okresie swej działalności stadnina ta, początkowo ukierunkowana na dzielność wyścigową, znacznie pogorszyła wyniki [7, 8] (tab. 1).

Najmniej koni słabych (3,42%) pochodziło z SK Białka. Stadnina ta wychowała również najwięcej koni dzielnych (46,58%) oraz bardzo dzielnych i wybitnych (10,27%). Wpływ na to mieli zwycięzcy gonitw klasycznych hodowli SK Białka (np. derbiści Dziewierz 1889 i Ostragon 1994, oaksistki Al Adha 1989 i Aryjka 1994).

Na drugim miejscu za SK Białka znaleźli się hodowcy prywatni, zarówno pod względem wysokiego procentu koni bardzo dzielnych i wybitnych, jak i niskiego procentu koni słabych. Odkąd bowiem podmioty indywidualne zyskały swobodny dostęp do udziału w wyścigowych próbach dzielności, spory odłam hodowców prywatnych wyspecjalizował się w kierunku wyścigowym. Wielu właścicieli trenuje swoje konie we własnym zakresie lub oddaje je na trening do prywatnych ośrodków. Stąd w badanym okresie, kiedy konie objęte analizą brały udział w wyścigach, coraz więcej zwycięzców gonitw klasycznych i imiennych pochodzi z hodowli prywatnych (np. oaksistki Farah-Buffi 1990, Emanuela 1995 i Eumura 1996, derbiści Dekor 1992 i Gwaro 1996) (tab. 1).

Takie same prawidłowości stwierdzono, porównując średnie wartości współczynnika powodzenia na jednego konia hodowli każdego z omawianych ośrodków (tab. 2). Najwyższą wartość Wp na sztukę osiągnęła SK Białka i wartość ta (1,54) wysokoistotnie przewyższa średnie Wp dla koni z SK Michałów, Janów

Tab. 1. Liczebność koni czystej krwi arabskiej, charakteryzujących się określonym poziomem dzielności wyścigowej wyrażonej wartością współczynnika powodzenia (Wp), urodzonych w latach 1988–1997, pochodzących z SK Białka, Janów Podlaski, Kurozwęki, Michałów oraz hodowli prywatnej

Number of purebred Arabian horses with specified levels of coefficient of success, born in years 1988–1997 at Białka, Janów Podlaski, Kurozwęki, Michałów Studs and privately bred

Hodowca	Przedział Wp	Klacz		Ogier		Łącznie	
		szt.	%	szt.	%	szt.	%
Białka	0,00	3	2,05	2	1,37	5	3,42
	0,01–0,99	32	21,92	26	17,81	58	39,73
	1,00–2,99	33	22,60	35	23,97	68	46,58
	3,00 i powyżej	4	2,74	11	7,53	15	10,27
	Ogółem	72	49,32	74	50,68	146	100,00
Janów Podlaski	0,00	20	5,78	15	4,34	35	10,12
	0,01–0,99	88	25,43	57	16,18	145	41,91
	1,00–2,99	56	16,18	98	28,32	154	44,51
	3,00 i powyżej	1	0,29	11	3,18	12	3,47
	Ogółem	165	47,69	181	52,31	346	100,00
Kurozwęki	0,00	15	5,95	8	3,17	23	9,13
	0,01–0,99	72	28,57	64	25,40	136	53,97
	1,00–2,99	27	10,71	61	24,21	88	34,92
	3,00 i powyżej	1	0,40	4	1,59	5	1,98
	Ogółem	115	45,63	137	54,37	252	100,00
Michałów	0,00	24	5,05	15	3,16	39	8,21
	0,01–0,99	123	25,89	90	18,95	213	44,84
	1,00–2,99	78	16,42	125	26,32	203	42,74
	3,00 i powyżej	3	0,63	17	3,58	20	4,21
	Ogółem	228	48,00	247	52,00	475	100,00
Hodowcy prywatni	0,00	4	2,65	6	3,97	10	6,62
	0,01–0,99	34	22,52	35	23,18	69	45,70
	1,00–2,99	18	11,92	42	27,81	60	39,74
	3,00 i powyżej	5	3,31	7	4,64	12	7,95
	Ogółem	61	40,40	90	59,60	151	100,00

Podlaski i Kurozwęki. Natomiast drugie miejsce pod względem średniej wartości Wp zajmują konie hodowców prywatnych i między tą wartością a średnim Wp dla innych stadnin istotnych różnic nie stwierdzono. Najniższą wartość Wp na sztukę w ocenianym okresie osiągnęły konie z SK Kurozwęki, co potwierdza założoną na wstępie tezę o odejściu tej stadniny od przyjętego początkowo celu hodowlanego.

Tab. 2. Średnie wielkości współczynnika powodzenia (Wp) koni czystej krwi arabskiej urodzonych w latach 1988–1997, pochodzących z SK Białka, Janów Podlaski, Michałów, Kurozwęki oraz hodowli prywatnej

Average values of coefficients of success for purebred Arabian horses born in the years 1988–1997 at Białka, Janów Podlaski, Kurozwęki, Michałów and private studs

Hodowca	Szt.	%	Średni Wp	Min	Max
SK Białka	146	10,66	1,54 _{ABC}	0,00	17,50
Hodowcy prywatni	151	11,02	1,29	0,00	14,65
SK Michałów	475	34,67	1,15 _A	0,00	20,60
SK Janów Podlaski	346	25,26	1,08 _B	0,00	10,99
SK Kurozwęki	252	18,39	0,99 _C	0,00	12,29

Średnie oznaczone tymi samymi literami różnią się wysokoistotnie ($P \leq 0,01$)

WNIOSKI

1. W badanym okresie, obejmującym roczniki urodzenia 1988–1997, najlepsze wyniki wyścigowych prób dzielności osiągnęły konie hodowli SK Białka.
2. Zaznaczył się znaczny wzrost wartości użytkowej koni hodowli prywatnej.

PIŚMIENNICTWO

1. Biuletyn Oficjalny – Wiadomości Wyścigowe S-TWK, Warszawa, zeszyty z lat 1994–2001.
2. Budzyński M., Chmiel K.: Rejestr wartości użytkowej polskich koni czystej krwi arabskiej. T. I. Wyd. AR Lublin 1988.
3. Budzyński M., Chmiel K.: Rejestr wartości użytkowej polskich koni czystej krwi arabskiej. T. II. Wyd. AR Lublin 1994.
4. Budzyński M., Kamieniak J., Sapała M., Budzyńska M., Suska A., Krupa W.: Charakterystyka dzielności wyścigowej koni arabskich z uwzględnieniem inbredu. Nauka w Polskiej Zootechnice XXI Wieku, Symp. Nauk., 243, AR Lublin 10–11 IX 1998.
5. Chmiel K., Gajewska A., Sobczuk D.: Analiza powiązań między dzielnością wyścigową koni czystej krwi arabskiej a punktacyjną oceną ich pokroju prowadzoną na pokazach. Rocz. Nauk. Zoot., 30, 2, 233–241, 2003.
6. Chmiel K.: Ocena współzależności zrównoważenia nerwowego i dzielności wyścigowej koni czystej krwi arabskiej. Rozprawa habilitacyjna. Wyd. AR Lublin, 1990.
7. Dobrowolska T.: Pożegnanie Kurozwęk, cz. I. Koń Polski, 5, 52–55, 2000.

8. Dobrowolska T.: Pożegnanie Kurozwek, cz. II. Koń Polski, 6, 56–59, 2000.
9. Pawelec-Zawadzka I., Budzyński M., Chmielek K.: Program hodowli koni rasy czystej krwi arabskiej. Warszawa, grudzień 2001.
10. Polska Księga Stadna Koni Arabskich Czystej Krwi (PASB) T. XIII, dod. I–V, T. XIV i dod. I do T. XV, PKWK, Warszawa 1992–2003.
11. Ruszczyk Z.: Metodyka doświadczeń zootechnicznych. PWRiL, Warszawa 1978.
12. Sobczuk D.: Stabilność cyklu płciowego u klaczy czystej krwi arabskiej w powiązaniu z ich wartością użytkową. Rozprawa doktorska. AR Lublin, 2000.

SUMMARY

The studies tested 1370 purebred Arabian colts and fillies born in the years 1988–1997 at State Studs Białka, Janów Podlaski, Kurozweki and Michałów as well as in private studs. The percentages of horses with different performance indices for every breeding center were compared, as well as average values of coefficients of success per head. It was found that the best results – with regard to the highest share of outstanding racers, the lowest share of poor ones and the significantly highest average value of Cs per head in the tested period – were obtained by Białka Stud.